

*Людмила Кривачук,
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності,
професор кафедри гуманітарних дисциплін
та соціальної роботи,
д. держ. упр., доцент*

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Правове регулювання суспільних відносин в Україні перебуває в стані трансформації, розвитку та вдосконалення. У цьому контексті особливої уваги в сучасних умовах потребує, власне сфера соціальної роботи, зокрема розробка та вдосконалення механізмів державного управління у цій сфері.

У науковій літературі поняття “механізми державного управління” є широкоживаним, однак зміст його трактують по-різному. Зокрема, на думку В. Бакуменка та В. Князева, “механізми державного управління” – це “практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей” [1, с. 116–117], за визначенням О. Радченко, “механізми державного управління” – це “системна сукупність інституцій, структур, послідовних дій, форм, станів і процесів у державі як продукт організованої людської діяльності, що має на меті реалізацію інтересів і потреб людей та розв’язання нагальних суспільно-політичних проблем за рахунок державного впливу й регулювання суспільної життєдіяльності на основі усталених суспільних цінностей, норм і правил; є формою реалізації функцій держави та має суб’єктом органи державного управління” [4, с. 68]. Таким чином, можна стверджувати, що механізм державного управління є складним системним утворенням, яке поєднує в собі різні складові та має свою специфіку у кожній конкретній сфері.

Доцільно зазначити, що до механізмів державного управління у сфері соціальної роботи належать: правовий, організаційний, інформаційний,

громадський, фінансовий. Разом з тим, правовий механізм державного управління у сфері соціальної роботи, на наш погляд, є базовим, оскільки через законодавчі та інші нормативно-правові акти забезпечує законність, легітимність державно-управлінської діяльності у сфері соціальної роботи, забезпечує основу й межі управлінського впливу держави, регулює взаємини у сфері соціальної роботи.

Основою правового механізму є нормативно-правове забезпечення, що сформоване низкою нормативно-правових актів, тобто актів правотворчої діяльності компетентних державних органів. У цьому контексті вважаємо за доцільне уточнити, що під “нормативно-правовим актом” слід розуміти “офіційний документ, прийнятий офіційними суб’єктами правотворчості, який встановлює, змінює або скасовує норми права” [2, с. 191].

Цілком слушно зазначає Л. Приходченко, що основу правового механізму становить юридичне визначення засобів, інструментів, процедури реалізації державної влади стосовно відносин:

- 1) між державною владою (державними органами) і суспільством, громадянами;
- 2) між органами влади з приводу розподілу повноважень, визначення їх правового статусу;
- 3) державними службовцями і громадянами, залученими до державно-управлінського процесу, як з приводу професійного виконання обов’язків державними службовцями, так і з причин звернення в державні органи для розв’язання своїх проблем [3, с. 62].

Специфікою правового механізму державного управління у сфері соціальної роботи є його комплексність і водночас різноаспектність, позаяк нормативно-правове забезпечення сфери соціальної роботи, зокрема соціальної роботи з різними групами клієнтів та у різних сферах їх життєдіяльності, охоплює різні сфери державної політики: освіту, охорону здоров’я, соціальний захист, профілактику девіантних проявів та явищ тощо.

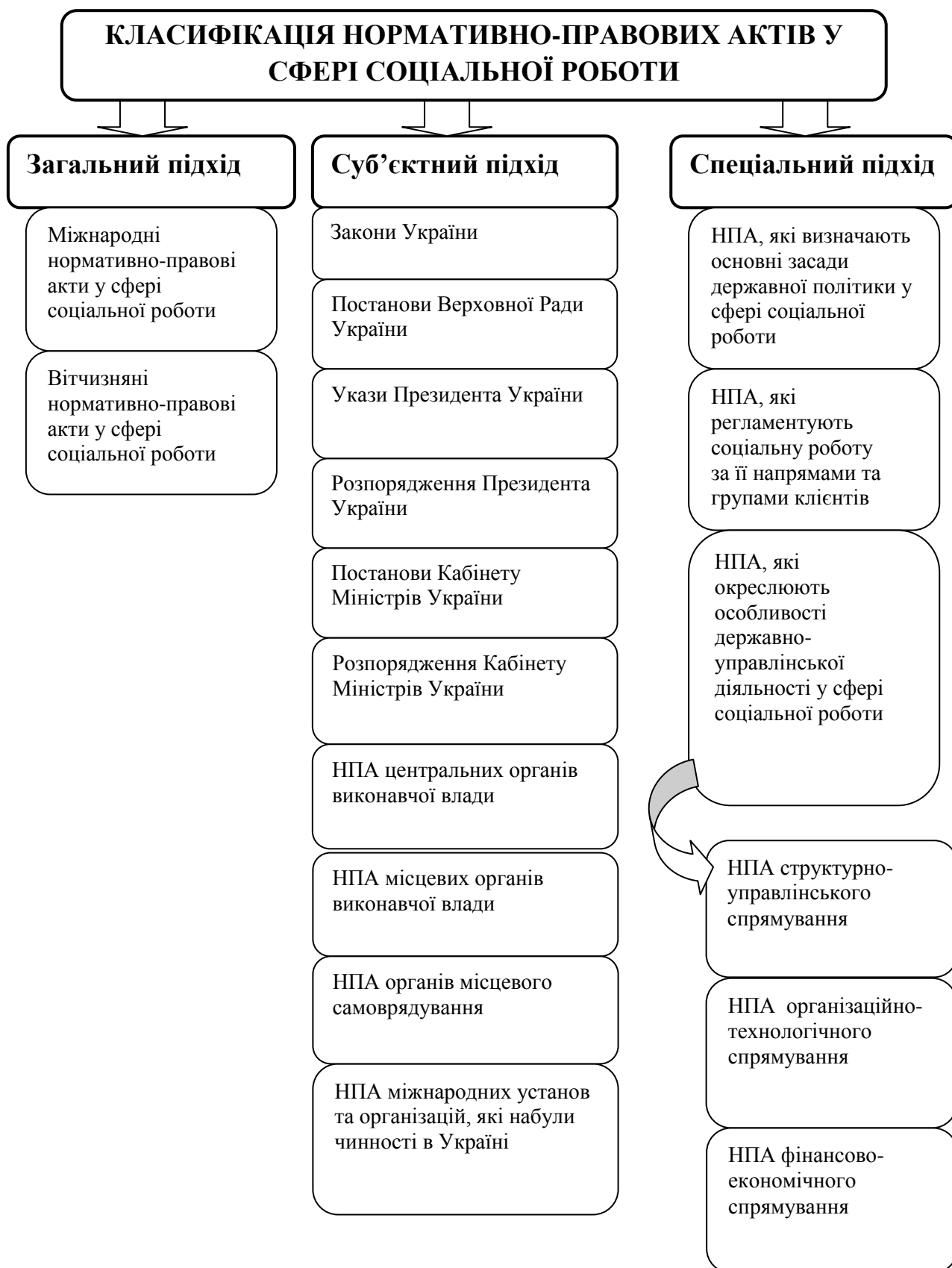

Рис. 1. Класифікація нормативно-правових актів у сфері соціальної роботи

Для ґрунтового аналізу та вивчення нормативно-правового забезпечення у сфері соціальної роботи пропонуємо застосовувати розроблену класифікацію нормативно-правових актів у сфері соціальної роботи за трьома підходами:

- 1) загальний (міжнародні та вітчизняні нормативно-правові акти);
- 2) суб'єктний (за суб'єктами видання нормативно-правових актів);
- 3) спеціальний (за різними напрямками та групами) (рис. 1).

Запропоновані підходи розглядаємо також як певну методику для аналізу, інкорпорації нормативно-правових актів у конкретній сфері, зокрема у сфері соціальної роботи. Тому, безперечно, у подальших публікаціях буде представлено детальний аналіз нормативно-правового забезпечення сфери соціальної роботи за кожним підходом з розглядом конкретних нормативно-правових актів кожної напрями та групи. Слід також зазначити, що нормативно-правове забезпечення у сфері соціальної роботи часто містить істотні недоліки, зокрема схематизм та декларативність окремих нормативно-правових актів, їх неузгодженість і суперечність між ними, суттєвим недоліком є також недостатнє фінансове забезпечення задекларованих правових норм у сфері соціальної роботи.

Список використаних джерел:

1. Державне управління : словник-довідник / [за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка]. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 228 с.
2. Загальна теорія держави і права / М. Цвік, О. Петришин, Л. Авраменко та ін. ; [за ред. М. Цвіка, О. Петришина]. – Х. : Право, 2009. – 584 с.
3. Приходченко Л. Л. Організаційно-правовий механізм забезпечення ефективності державного управління: теоретико-методологічні засади / Л. Л. Приходченко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Харків : ХарПІ НАДУ, 2009. – Вип. 1 (24). – С. 59–66.

4. Радченко О. В. Категорія “механізм” у системі державного управління / О. В. Радченко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2009. – № 3. – С. 64–69.